

Een verloren vogelparadijs in kaart

Op de valreep van 2010 verwierf de Bijzondere Collecties van de UvA een handschriftkaart: een voor de kaarten-collectie vrij ongebruikelijk landmeetkundig document over een voormalig 'vogelparadijs'.

Van de afgebeelde strook landerijen tussen de Rotte en Zevenhuizen, behorend bij Hofstad van der Duijn, maakte ooit het Zevenhuizense Bos (rechts) deel uit. Op de kaart van Schieland (1611) van Floris Balthasarsz en Balthasar Florisz Van Berckenrode is het bos nog nadrukkelijk aangegeven (zie fragment), maar waarschijnlijk heeft het hooguit tot de 18de eeuw bestaan. Een kaart van Jan Jansz. Stampioen uit 1660 (niet afgebeeld) laat het bos ook nog in volle glorie zien.

Al in de Middeleeuwen stond het bekend als een 'reijgerie', een vogelgebied tot vermaak en profijt van de telgen uit het adellijke geslacht Van der Duijn, die daar de valkerij

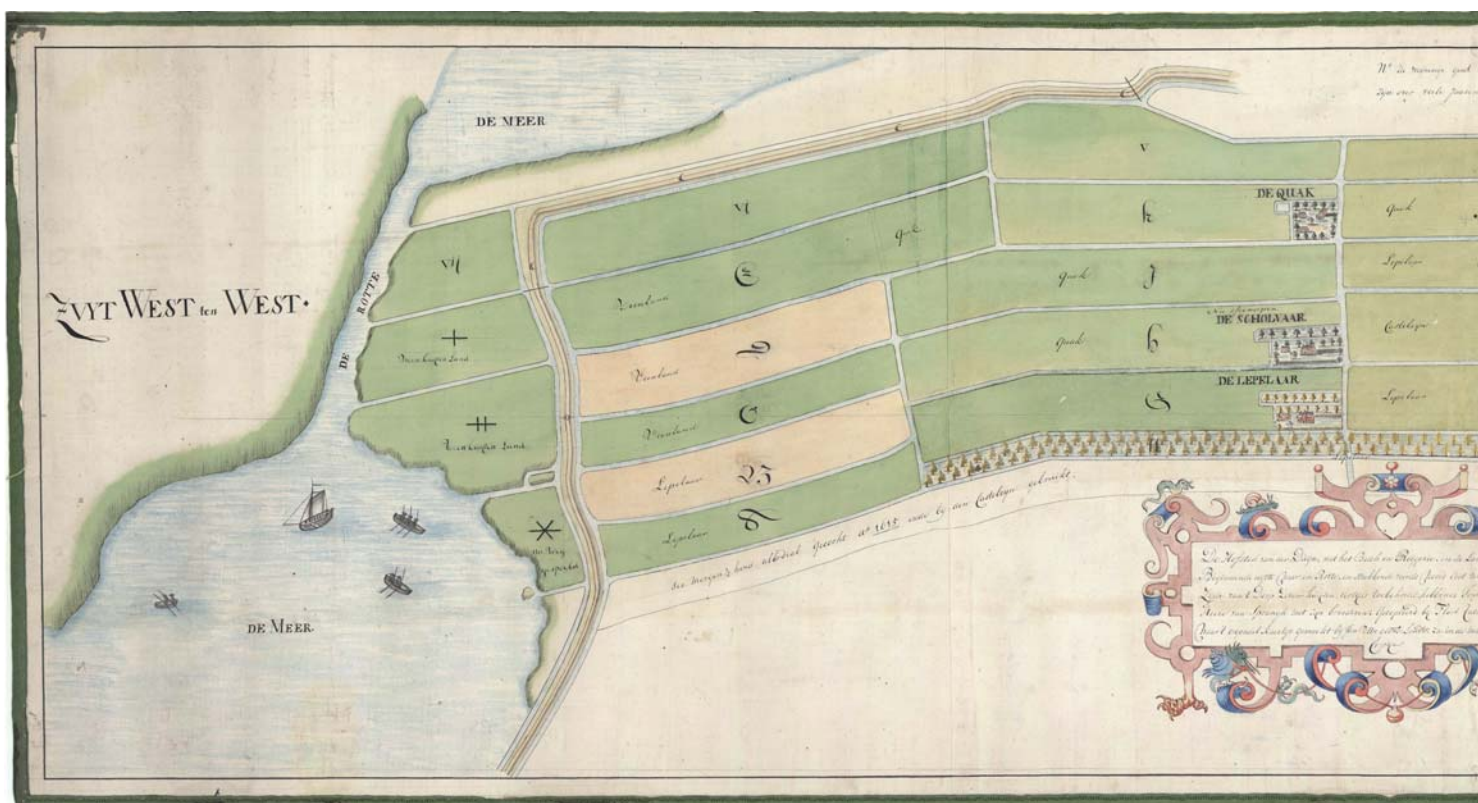
bedreven. In 1752 was het gebied zo ver door vervening afgestoken dat de ontstane diepe veenplassen werden drooggemaakt. Daarmee kwam het terrein zo'n 4 à 5 meter beneden zeeniveau te liggen. We kennen het nu als een deel van de Eendragtspolder, met een nieuwe verkaveling, waterhuishouding en bodemsamenstelling (klei).

De hier afgebeelde kaart heeft een schaal van 1:1950. De door een passer be kroonde schaalstok rechts van het familiewapen van Van der Duijn stelt honderd roeden voor. De kaart meet 37,5 x 145,5 centimeter. Het is een kopie in de tweede graad van het origineel dat in 1563 door de Zuid-Hollandse landmeter en notaris Jan Potter werd vervaardigd. Tussen schaalstok en passer staat: 'Copije 1564 Jan Potter'. Er is dus strikt gesproken al sprake van een kopie uit 1564 van de basis-opmeting uit 1563. Daarvan maakte Floris

Jacobsz, ook een 'gesworen landmeter' op zijn beurt in 1638 een kopie, zo valt te lezen in de cartouche. In 1790, toen de afgebeelde situatie al tot het verleden behoorde, maakte Jan Sabrier, een Delftse landmeter, daarvan de hier afgebeelde kopie.

De opmerkelijke voorgeschiedenis, waaronder het verdwenen bos en zijn directe omgeving, dat al vroeg als een vogelparadijs internationale bekendheid genoot, werd kennelijk eind 18de eeuw al zo curieus gevonden, dat het de moeite loonde deze kopie van de situatie in de 16de eeuw te maken. Het vogelrijke bos was door de veenbodem zeer moerassig, met een gevarieerd, hoog geboomte. Naast reigers kwamen er talloze kwakken, lepelaars en schollevaars (aalscholvers) voor, soortnamen die doorklinken in de aanduidingen van belendende landerijen.

Gezien de deskundigheid van de land-

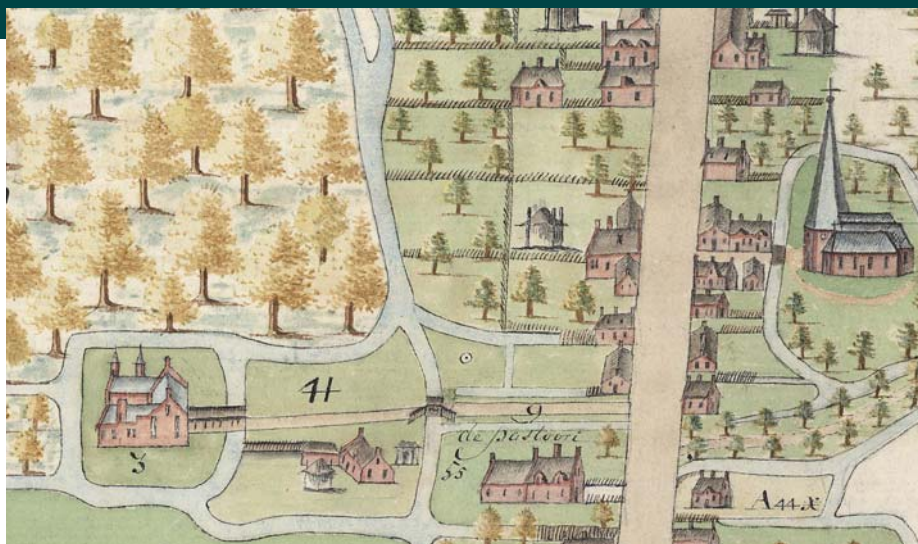
Kaart met het Sevenhuysensebos van Jan Sabrier (1790).

meters moet de kaart een zeer getrouwe weergave zijn van de situatie in 1563 – al zullen de keurig gerangschikte boompjes een meer symbolische dan reële betekenis hebben. Het grappige is dat de kaart zowel 16de- als 18de-eeuwse stijltrekjes vertoont. De picturale weergave van het dorp Zevenhuizen kan zo uit de 16de eeuw stammen. Maar de cartouche, zelfs met zijn typisch 16de-eeuwse rolwerk, is ingekleurd met een lichte 18de-eeuwse transparantie. Ook het keurige kaartschrift, waarvan de hulplijntjes nog overal opduiken, hoort in de 18de eeuw thuis.

Dit landmeetkundige document heeft dankzij zijn topografische en historische merites ongetwijfeld aan een breder scala van disciplines dan alleen geografie en cartografie iets verrassends te bieden. •

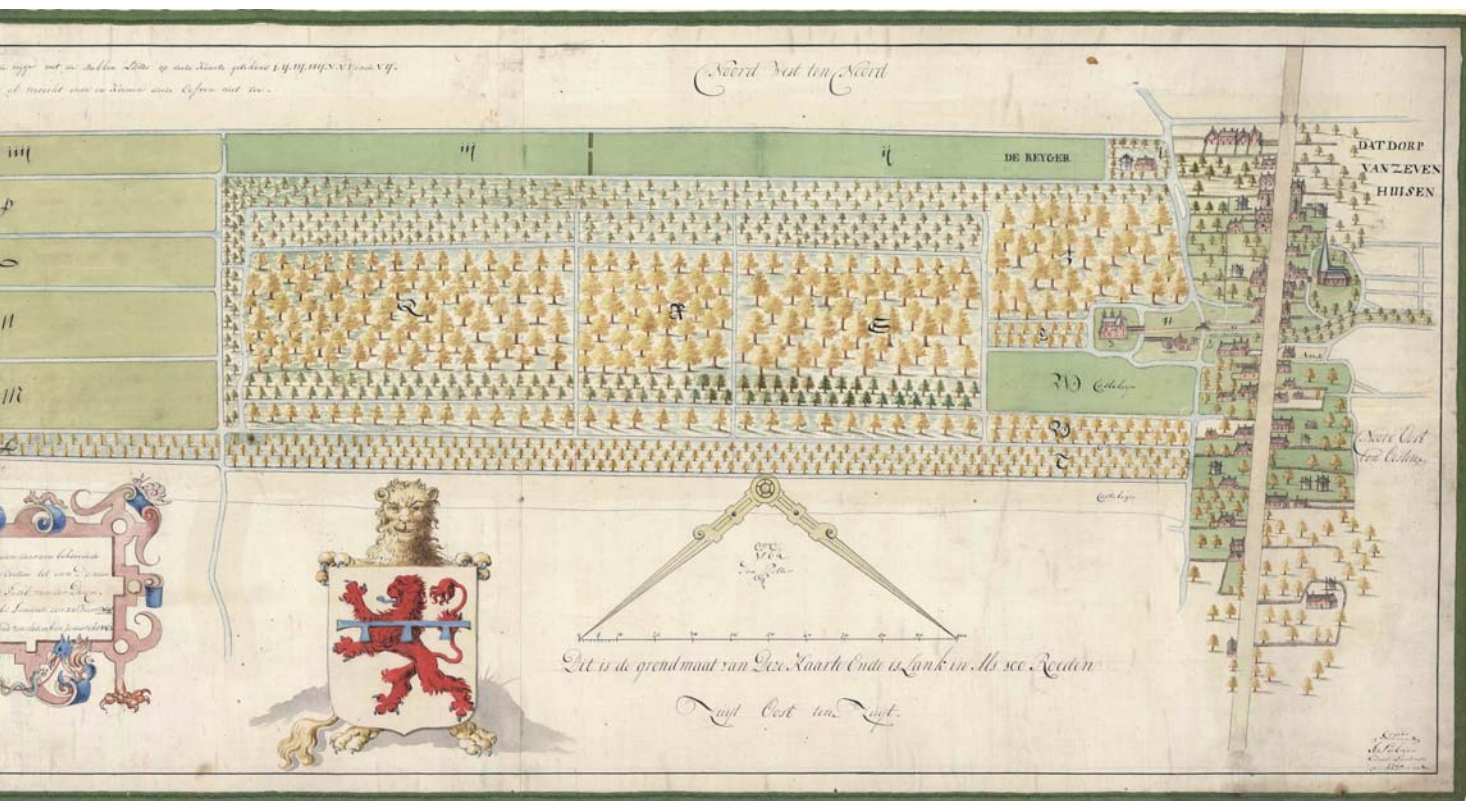
Bron

Scheygrond, A. 1986. Het Zevenhuizense bos: een vogelparadijs in vroeger eeuwen. *Verleden Tijdschrift* 2 (1986): 81-85.

Boven: Detail van Sabriers kaart (onderaan) met links Hofstad van der Duijn (3).

Links: Op de kaart van Schieland (1611) van Floris Balthasarsz en Balthasar Florisz Van Berckenrode is het Zevenhuizense bos nog nadrukkelijk aangegeven.

BEELDEN: BIJZONDERE COLLECTIES, UVA